

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДҐРУНТЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ: СИЛЬНІ І СЛАБКІ СТОРОНИ

LEGAL FRAMEWORK AND THE PROBLEM OF YOUTH EMPLOYMENT: STRENGTHS AND WEAKNESSES

УДК 331.5.024.5

Семенова Л.Ю.

к.е.н, доцент кафедри економіки та соціально-трудоу відносин
Університет митної справи та фінансів
Лобза А.В.

доктор філософії в галузі економіки,
доцент кафедри економіки та соціально-трудоу відносин
Університет митної справи та фінансів
Бикова А.Л.

к.е.н, доцент кафедри економіки та соціально-трудоу відносин,
Університет митної справи та фінансів

У статті розглянуто освітнє законодавство: сильні і слабкі сторони, актуальні проблеми працевлаштування випускників. Порівняно із світовими даними цифри офіційного молодіжного безробіття в Україні. Авторами надано пропозиції, спрямовані на вирішення проблем працевлаштування молоді, яка навчалася за рахунок коштів державного бюджету та за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб.

Ключові слова: працевлаштування, зайнятість, безробіття, молодь, молодіжний ринок праці, молодіжна політика зайнятості, працевлаштування випускників, молодіжне безробіття.

В статье рассмотрено образовательное законодательство: сильные и слабые стороны, актуальные проблемы трудоустройства выпускников. По сравнению с мировыми данными цифры официальной молодежной безработицы в Украине. Авторами даны предложения, направленные на решение про-

блем трудоустройства молодежи, которая училась за счет средств государственного бюджета и за счет средств физических и юридических лиц.

Ключевые слова: трудоустройство, занятость, безработица, молодежь, молодежный рынок труда, молодежная политика занятости, трудоустройство выпускников, молодежная безработица.

The article examines the educational legislation: strengths and weaknesses, current employment of graduates. Compared with international figures according to official youth unemployment rate in Ukraine. The authors have provided proposals aimed at solving the problems of youth employment, who studied at the expense of the state budget and the funds of individuals and legal entities.

Key words: employment, job placement, unemployment, youth, youth labor market, youth employment policy, graduate employment, youth unemployment.

Постановка проблеми. Забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді на сьогодні виступає одним із пріоритетних завдань розвитку держави. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Через несвоєчасне працевлаштування безробітна молодь втрачає свої набуті професійні навички, здобуту кваліфікацію, що з часом все більше ускладнює процес ефективного пошуку роботи і, як наслідок, вимушене безробіття впливає на фізичне та психологічне здоров'я молоді людини. При розгляді проблем зайнятості населення безробіття випускників виділяється особливою гостротою в силу його негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем безробіття та оптимізації працевлаштування молоді займалися такі науковці, як О. Грішнова, А. Фесенко, С. Іваницька, І. Заюков, Ю. Богоявленська, А. Маршалл, А. Оукен, А. Філіпс та інші. Незважаючи на значний внесок учених, проблема працевлаштування молоді серед випускників в умовах економічної кризи залишається особливо актуальною, зважаючи на фінансування освіти державою.

Постановка проблеми. Метою дослідження є аналітика молодіжного безробіття, а саме – працевлаштування випускників на ринку праці, та пропозиції основних шляхів щодо його подолання.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в ситуації економічної глобалізації та входження України у Європейський економічний простір проблеми підвищення якості підготовки майбутніх фахівців

набувають особливого сенсу в аспекті підвищення конкурентоспроможності і мобільності робочої сили, відбуваються масштабні зміни на українському та світовому ринках праці.

Освітня діяльність, як і будь-яка інша в державі, здійснюється відповідно до чинного законодавства. Основною складовою нормативної бази вищої освіти сучасної України є Конституція України, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») від 3 листопада 1993 р. №896, Національна доктрина розвитку освіти від 17.04.2002 № 347/2002 та Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013, Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII та Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.

Відповідно до Конституції України[6] кожен громадянин країни має право на вільний розвиток своєї особистості (ст. 23) та право на освіту, держава забезпечує доступність і безоплатність вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі за Державним замовленням, розвиток вищої і післядипломної освіти різних форм навчання, надання державних стипендій та пільг учням і студентам (ст. 53). Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [18] від 15.12.1992 р. визначає, що головними напрямками державної молодіжної політики в Україні є забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних мож-

ливостей суспільства. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [22] на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [17] визначає стратегію розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу XXI століття, де основними шляхами реформування освіти є створення нової правової та нормативної бази освіти, радикальна перебудова управління сферою освіти шляхом її демократизації, децентралізації, створення регіональних систем управління навчально-виховними закладами та інші. Відповідно до Національної доктрини [21] розвитку освіти держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Закон України «Про освіту» [23] регулюють суспільні відносини у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України, встановлюють правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти, створюють умови для забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях, самореалізації особистості. За Законом «Про вищу освіту» [16] система стандартів вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання. За Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 [22] року модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі.

Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, подальше навчання і саморозвиток особистості. Водночас молодь є найбільш уразливою та соціально незахищеною категорією населення. Через відсутність достатнього практичного досвіду, правових та професійних знань, а часто і моральної невідповідності до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє право на працю молодим громадянам сьогодні стає дуже складно.

Спостерігається така ситуація, що в умовах нестабільності молоді робітничі кадри можуть бути скороченими з підприємств через брак відповідного досвіду (до 10–20%), працівники фінансових установ – через зменшення обсягу операцій та зниження рівня доходу (до 9–12%), менеджери середньої ланки – через оптимізацію організаційних структур суб'єктів господарювання, що

пов'язано із уповільненням темпів ділової активності (до 8–10%), працівники держапарату – через проголошення Президентом України скорочення чисельності держапарату, в тому числі по Секретаріату на 20% тощо [1, с. 51].

Сьогодні, коли відбувається різке зниження якості життя, здоров'я населення, у тому числі й молодого покоління, зростання злочинності в молодіжному середовищі, потрібна кардинальна активізація державної політики по відношенню до покоління, яке самостійно вступає в життя. За роки незалежності України кількість молоді, яка здобуває вищу освіту і є студентами збільшилася майже вдвічі, з яких майже не кожен стикається з найгострішою проблемою сучасності – працевлаштуванням [28]. Працевлаштування – комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації права особи на працю (п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про зайнятість населення») [19].

Відповідно до статті 64 «Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» Закону України «Про вищу освіту» [16], випускники вищих навчальних закладів вільні у виборі місця роботи, крім випадків, передбачених цим Законом. Вищі навчальні заклади не зобов'язані здійснювати працевлаштування випускників, держава у співпраці з роботодавцями забезпечує створення умов для реалізації випускниками вищих навчальних закладів права на працю, гарантує створення рівних можливостей для вибору місця роботи, виду трудової діяльності з урахуванням здобутої вищої освіти та суспільних потреб.

Але в усіх вищеперелічених Законах України, Національній стратегії, Національній Доктрині регулюється лише підвищення рівня освіти і взагалі не передбачено механізму регулювання процесу працевлаштування випускників (окрім випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням [24]). Тобто, залишається незрозумілим, як саме держава разом з роботодавцями буде забезпечувати першим робочим місцем випускників, якщо раніше система розподілу випускників навчальних закладів гарантувала їм зайнятість за фахом, то тепер розподіл проводиться в різко обмеженому масштабі, ставлячи молодих фахівців у систему жорсткої конкуренції з людьми, які мають досвід роботи.

Відповідно статті 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді» [25] держава гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю. Але і цим Законом не передбачено найбільш значущого для молоді – надання випускникові першого робочого місця.

«Гарантовані робочі місця, які раніше були нормою для попередніх поколінь, принаймні в розви-

нених країнах, стали не такими доступними для сучасної молоді. Поширення тимчасової та неповної зайнятості, особливо після того, як глобальна економічна криза досягла свого піку, говорить про те, що така зайнятість часто є для молодих людей єдиним можливим варіантом працевлаштування», – пояснює помічник генерального директора Міжнародної організації праці з питань політики Хосе Мануель Салазар-Ксірінакс [9]. Отже, проблеми соціального захисту безробітної молоді не цілком відрегульовані на законодавчому рівні, що відчутно впливає на її матеріальне становище та соціальну поведінку. Останнім часом наявна тенденція до збільшення кількості безробітної молоді, у якій безробіття триває понад рік, і, як наслідок, руйнуються професійні навички. До того ж молоді люди розраховують на допомогу держави, батьків, що також знижує мотивацію до праці. Демографічну структуру ринку праці України утворюють більше ніж на третину молоді люди [5]. У процесі пошуку роботи безробітна молодь стикається із певними психологічними труднощами. Їхньою причиною є відсутність в особи внутрішньої готовності до активних дій, невміння змінити попередні установки, мотивація поведінки в нових ринкових умовах [3, с. 30].

Окрім того, на сьогодні набуває великої значущості соціалізація молоді з обмеженими можливостями. Реабілітація інвалідів – складна багатаспектна проблема, в якій особливе місце займає професійна реабілітація. Її основне завдання – якісна професійна підготовка молодих людей-інвалідів в процесі освоєння ними робітничих професій. Кінцевою метою професійної реабілітації інвалідів є включення випускників центрів в професійну діяльність на відкритому ринку праці, тобто їх працевлаштування [8, с. 132]. Основна проблема людей з обмеженими можливостями в Україні – це не відсутність інвалідного візка, протеза, пенсії на достатньому рівні або державної допомоги (хоча і це досить суттєві проблеми), головне, щоб суспільство усвідомило, що інваліди мають право на участь у соціальному житті країни і можливості реалізовувати свій потенціал. Багато інвалідів позбавлені права мати гідну і продуктивну роботу тільки через неоднозначне (часом навіть негативне) суспільне відношення до них [2, с. 135]. Найвищий рівень працевлаштування випускників-інвалідів за набутою професією становить не більше 40%, тобто 60% молоді з обмеженими можливостями залишаються безробітними і такими, що не можуть самостійно забезпечувати себе ліками, одягом та взагалі гідним життям [15, с. 295,]. Отже, державне регулювання саме молодіжного безробіття є особливо актуальним, спрямованим на вирішення цієї проблеми та забезпечення більшої зайнятості серед молоді, соціального захисту, а також

збереження і розвитку трудових ресурсів країни. Суспільство має постійно дбати та проводити професійну підготовку, навчання та профорієнтацію молоді [26, с. 122].

Незбалансованість структури ринку освітніх послуг та ринку праці в Україні зумовлює доволі гострі проблеми із працевлаштуванням молоді після закінчення навчальних закладів, підвищений (порівняно з працездатними особами інших вікових груп) рівень безробіття молодих осіб віком 15–24 років спричинює неефективне використання професійного потенціалу молоді, що проявляється, зокрема, у поширеності роботи не за спеціальністю, налаштованості молоді на зовнішню трудову міграцію, яка погіршує ситуацію в економіці [4]. Молодіжне безробіття виділяється при розгляді проблем зайнятості населення в силу особливою гостроти її негативних наслідків.

Українські науковці постійно відзначають, що проблема непрацевлаштування є злободенною для сучасних випускників. Так згідно з даними, які наводить у своїй статті М. Корчун, більше половини безробітних віком 15–24 років (53,4%) не змогли працевлаштуватися після закінчення професійних та вищих навчальних закладів [27]. Поряд із цим молодь досить вигідно відрізняється від інших категорій населення своєю здатністю до творчої діяльності, високою працездатністю і мобільністю, сприйнятливостю до інновацій, гарним здоров'ям, тривалим періодом майбутньої працездатності [29, с. 206].

Вперше виходячи на ринок праці, молодь має ідеалістичні уявлення про майбутню професію, трудову та професійну кар'єри, які з перших кроків на ринку праці руйнуються і призводять до виникнення складних соціально психічних станів (тривога, стан депресії, що впливає на комунікативну сферу і супроводжуване відчуттям безвиході, комплексом провини) в умовах неможливості працевлаштування. Зіткнення з трудовою реальністю призводить до переорієнтації або деградації трудових цінностей. Таким чином, безробіття негативно впливає на соціально-психологічний розвиток молодих людей і часто призводить до втрати реального погляду на працю, як засобу особистої самореалізації, а сам процес нормальної соціалізації виявляється порушеним. Велика частина молоді вважає за краще шлях еміграції, бо вдома не вбачає соціальної справедливості і захищеності.

Так за даними Державної служби статистики у I півріччі 2016 року рівень зайнятості серед осіб у віці 25–29 років становив 69,2% та був вищим, ніж у середньому серед усіх вікових груп (56,2%), а серед осіб віком 15–24 років цей показник склав лише 27,1%. Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці, серед молоді у віці 25–29 років у I півріччі 2016 року

становив 11,6%. Серед осіб у віці 15–24 років цей показник становив 23,1% та був більш, як удвічі вищий, ніж цей показник серед усіх вікових груп. Високий рівень безробіття обумовлений тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи [11]. Порівняно із світовими даними, цифри офіційного молодіжного безробіття в Україні, на перший погляд, не критичні. Проте, чи дійсно статистичні дані Держстату відповідають дійсності? Проблему також загострюють дуже низькі зарплати, які пропонуються українцю на старті кар'єрних сходинок. Невисока оплата праці та відсутність перспектив розвитку значно обмежує можливості сучасної молоді. Підбурює проблему ще й майже повна відсутність зв'язків між ВНЗ та ринком праці, брак стимулювання роботодавців, які створюють робочі місця для молоді, та обмеженість державних програм [10].

За даними інтернет-сторінки Євростату [13] середній показник рівня зайнятості випускників на 2015 рік у Європейському Союзі становить 76,9%. В Україні ж проводяться статистичні спостереження щодо рівня зайнятості населення за статтю. Так у 2015 році (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) молодіжне безробіття складає за віковими групами: 15–24 роки – 28,2%, 25–29 років – 71,8%, 30–34 роки – 74,3%, – нажалі інформацію про те, який відсоток у цих вікових групах складають випускники, державна служба статистики України не надає.

З числа працюючих представників української молоді 51% працює за фахом. Серед причин роботи не за фахом респонденти найчастіше зазначають відсутність вакансій – загалом 49%. Серед респондентів з професійно-технічною освітою (училище) таких найбільше – 59% [12]. Переважна більшість молодих людей, котрі виходять на ринок праці, є недавніми випускниками навчальних закладів різного рівня акредитації. Разом з тим, на сьогодні в Україні ще не напрацьована цілісна концептуальна модель працевлаштування випускників за умов ринкових відносин. Не розв'язані питання щодо прогнозу формування ринку праці, а отже, й обґрунтування номенклатури затребуваних спеціальностей.

За підтримки системи ООН в Україні, зокрема Фонду народонаселення ООН (UNFPA), на замовлення Міністерства молоді та спорту ГФК ЮКРЕЙН у 2015 році було проведено дослідження «Молодь України-2015». За результатами дослідження молоді люди вважають, що пріоритетними напрямками державної молодіжної політики мають бути: сприяння зайнятості та самозайнятості молоді (49% обрали цей напрям як пріоритетний і 10% зазначили, що відповідні заходи реалізуються в їх

регіоні), підтримка талановитої молоді (46% і 19% відповідно), 50% молоді взагалі не чули про жодну діяльність, спрямовану на підтримку молодіжних ініціатив та вирішення проблем молоді. Дуже низький і рівень обізнаності опитаної молоді про осередки по роботі з молоддю (молодіжні центри, молодіжні клуби, гуртки тощо). Тільки 3% опитаних відвідують такі заклади, ще 15% знають про такі заклади, але не відвідують їх, а 18% респондентів лише чули про існування таких закладів. Разом з тим, 26% респондентів відносять до числа пріоритетних напрямів державної молодіжної політики саме розвиток мережі молодіжних центрів та підліткових клубів.

Відповідаючи на питання, які напрями роботи мають реалізовувати осередки по роботі з молоддю, респонденти назвали передусім інформування щодо можливості працевлаштування, організації власного бізнесу – 51%, навчальні програми з набуття різних навичок (комп'ютерна грамотність, іноземна мова тощо), роботу творчих гуртків та майстерень – 45%. Лише 4% опитаних сказали, що робота таких закладів не потрібна. Основними причинами безробіття є звільнення з попереднього місця роботи внаслідок скорочення штату чи закриття підприємства (29%) або те, що молоді люди недавно закінчили навчання – на це вказали 20% опитаних. Ще для 13% причиною тимчасового безробіття стало те, що вони були у декретній відпустці. Близько половини опитаних (51%) під час пошуків роботи не зверталися за послугами до установ, агентств, організацій, що надають допомогу в працевлаштуванні. 39% звертались до Державної служби (центру) зайнятості. До відділів працевлаштування при навчальних закладах зверталися 2% (слід зазначити, що лише 6% з тих, хто навчається в вищих навчальних закладах, чули про існування центру праці у своєму навчальному закладі). Станом на момент опитування 78% з тих, хто активно шукає роботу, не перебувають на обліку у державному центрі зайнятості. Серед основних причин, які респонденти назвали, пояснюючи чому вони не перебувають на обліку в Центрі зайнятості, наступні: не зверталися, бо не вірять, що центри зайнятості можуть їм допомогти – 35% опитаних, не мали такої потреби – 32%, зверталися, але центр не допоміг працевлаштуватися – 21%. Серед труднощів, що найчастіше виникають для тих, хто активно шукає роботу – пропозиції з низькою заробітною платнею. На це вказали 63% опитаних. Ще 40% вказали на повну відсутність вакансій. 19% опитаних з числа української молоді знають про існування молодіжних центрів праці. З тих, кому відомо про такі центри, 79% до них не зверталися. З тих, хто звертався до таких центрів, більшість зазначили, що центр не допоміг знайти роботу [12].

Якщо вирішувати проблему на рівні окремого регіону, то загальна картина зниження безробіття країни буде оптимістичною. Ефективним шляхом вирішення даної проблеми буде взаємодія і співпраця всіх структур: державних органів влади, служби зайнятості населення, сфери освіти і комітетів у справах молоді [7, с. 173].

Висновки з проведеного дослідження. Політика зайнятості – це сукупність заходів прямого і непрямого впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Відповідно до статті 5 Закону України «Про зайнятість населення» [19] державна політика України в області сприяння зайнятості населення спрямована на: вільне обрання місця застосування праці та виду діяльності, вільний вибір або зміну професії; одержання заробітної плати (винагороди) відповідно до законодавства; професійну орієнтацію з метою самовизначення та реалізації здатності особи до праці; безоплатне сприяння у працевлаштуванні, обранні підходящої роботи та одержанні інформації про ситуацію на ринку праці та перспективи його розвитку та інше.

Таким чином, для вирішення проблем працевлаштування молоді, на погляд авторів, необхідно вжити певні заходи: державне коригування політики служби зайнятості, виділення більше фінансової допомоги для реалізації програм зі сприяння працевлаштуванню громадян; квотування робочих місць через законодавчі акти на підприємствах, в установах та організаціях, незалежно від форми власності до 5 відсотків місць для випускників ВНЗ та інших навчальних закладів; створення нового механізму надання всім випускникам гарантованого першого робочого місця; формування та фінансування підприємницької ініціативи молоді, зниження або взагалі відміна податків для цієї категорії підприємців терміном на перші три роки; надання молоді можливості безкоштовного отримання ліцензії на певні види діяльності; створення більш ефективних і стійких механізмів організації тимчасової зайнятості підлітків; створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини; встановлення рівня заробітної плати, яка забезпечувала б гарантоване статтею 48 Конституції України право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї; створення соціальних інститутів, що вирішують завдання професійного самовизначення й зайнятості молоді з урахуванням не тільки потреб і можливостей, але й ситуації на ринку праці; підтримка молодих працівників, залучених до роботи в сільській місцевості (на разі такі програми існують, але не працюють через відсутність фінансування); залучення молоді до освоєння робітничих професій; вдосконалення системи безперервної освіти; розвиток надпрофесійних компетенцій – ІТ-грамотність, аналітичні здібності, мовна грамотність; інвестування дер-

жавою і роботодавцями курсів підвищення кваліфікації і перенавчання; ефективне інформування молоді щодо роботи служби зайнятості, молодіжних центрів праці; налагодження міжнародного співробітництва у вирішенні проблем зайнятості населення; забезпечення соціального захисту трудової молоді від ризиків непрацевлаштування або втрати роботи; на рівні державної служби статистики – проведення об'єктивних статистичних спостережень щодо працевлаштування випускників ВНЗ та інших навчальних закладів; на рівні державної служби зайнятості – проведення корегувальної політики з підвищення оперативності та інформативності роботи служби, узгодження її роботи з комерційними структурами, проведення систематичних соціологічних досліджень; на рівні підприємств – оптимізація умов прийому молодих громадян, пом'якшення критеріїв прийому без досвіду роботи, створення гнучкого графіка роботи для студентів денної форми навчання тощо; на рівні Міністерства освіти і науки України – розробка стандартів вищої освіти, які б включали обов'язкову сукупність сучасних компетенцій.

Допомога молоді шляхом відповідної соціальної політики та політики зайнятості має основоположне значення для всебічного та сталого розвитку суспільства, підтриманий державними програмами початок трудової діяльності сприяє забезпеченню успішного руху молоді на шляху до гідної праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богоявленська Ю.В. Адміністративно-правові механізми управління зайнятстю молоді в Україні в умовах фінансової кризи / Богоявленська Ю.В. / Економіка та держава. – 2009. – № 3. – С. 44–54
2. Быкова А.Л. Перспективи реабілітації людей з обмеженими можливостями // Матеріали XIX Міжнародної научної конференції молодих учених, Минск, 14–15 апр. 2016 г. / А.Л. Быкова, В.М. Шрайфель / редкол.: В.В. Манкевич (отв. ред.) [и др.]. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2016. – С. 135–136 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/153582/1/%d0%a8%d1%80%d0%b0%d0%b9%d1%84%d0%b5%d0%bb%d1%8c%20%d0%bf%d0%b5%d1%80%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%b2%d1%8b.pdf>
3. Гаркавенко Н. Напрями вдосконалення політики зайнятості населення у ринкових умовах / Гаркавенко Н. / Україна: аспекти праці. – 2008. – № 6. – С. 26–32
4. Заюков І.В. Проблеми та перспективи зайнятості молоді України / Заюков І.В. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.-2014.-С107–112. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/26_5.pdf.
5. Іваницька С.Б. Проблема безробіття молоді України / Іваницька С.Б. Мороховець І.О. // Ефективна економіка.-2015. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4325>.

6. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // ВВР, 1996, № 30, ст. 141) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

7. Л.А. Козлова, Л.Э. Самуйлова, Ю.А. Логинова. Технологии поиска, отбора и адаптации персонала в компании. / Л.А. Козлова, Л.Э. Самуйлова, Ю.А. Логинова, Д.Н. Рошин, С.В. Тарасова / 2010 г. – 237 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smartcat.ru> (дата обращения: 15.06.2014)

8. Лобза А.В. Проблемы трудоустройства людей с ограниченными возможностями в Украине // Материалы XIX Международной научной конференции молодых ученых, Минск, 14–15 апр. 2016 г. / А.В. Лобза, А.С. Шаляпина/ редкол.: В.В. Манкевич (отв. ред.) [и др.]. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2016. – С. 132–133 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/153580/1/%d0%a8%d0%b0%bb%d1%8f%d0%bf%d0%b8%d0%bd%d0%b0%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d1%8b.pdf>

9. Молодежи в этом году станет еще сложнее найти работу. Интернет издание «Сегодня». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodaya.ua/>.

10. Молодіжне безробіття: втрачене покоління? // Українська правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2013/10/2/397038/>.

11. Молодь на ринку праці. Аналітична записка. Державна служба зайнятості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>.

12. МОЛОДЬ УКРАЇНИ – 2015 аналіз соціального розвитку сучасної молоді. ФК ЮКРЕЙН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unfpa.org.ua/>.

13. Офіційна інтернет-сторінка Євростату: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/>

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.org/>.

15. Підвищення ефективності використання персоналу та його розвиток: монографія / за ред. д.е.н. А.Г. Бабенка. – Дніпропетровськ: УМСФ, 2016. – 328 с. (Розділ 3.2.. Маркетинг у системі управління персоналом. С. 295).

16. Про вищу освіту: Закон від 01.07.2014 № 1556-VII // ВВР, 2014, № 37–38, ст. 2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

17. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): КМУ; Програма від 03.11.1993 № 896 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

18. Про загальні засади державної молодіж-

ної політики в Україні: Декларація від 15.12.1992 № 2859-XII // ВВР, 1993, N16, ст. 166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2859-12/conv>.

19. Про зайнятість населення. Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI // ВВР, 2013, № 24, ст. 243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

20. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення [...]: Постанова КМУ, Програма, від 18.02.2016 № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

21. Про Національну доктрину розвитку освіти: Президент України; Доктрина від 17.04.2002 № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002/conv>.

22. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Президент України; Указ, Стратегія від 25.06.2013 № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.

23. Про освіту. Закон від 23.05.1991 № 1060-XII // ВВР, 1991, № 34, ст. 451) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

24. Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за [...]КМУ; Постанова від 22.08.1996 № 992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF/conv>.

25. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Верхов. ВРУ; Закон від 05.02.1993 № 2998-XII // ВВР, 1993, N16, ст. 167) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12/conv>.

26. Семенова Л.Ю. Проблеми та перспективи розвитку молодіжного ринку праці в Україні / Л.Ю. Семенова // Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка. – 2015. – № 2. – С. 119–124. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2015_2_15

27. Фесенко А.М. Проблеми працевлаштування та безробіття очима випускників вищого навчального закладу / Фесенко А.М. // Проблеми працевлаштування та безробіття очима випускників вищого навчального закладу. – 2014. – С. 2–12.

28. Центр співпраці та підтримки міжнародних проєктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://inprocenter.at.ua/index/pracevlashtuvannja_vipusknikiv_vnz/0-28.

29. Ярошенко О.М. Проблеми та перспективи правового регулювання зайнятості та праці молоді / О.М. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. – 2014. – № 4. – С. 205–213.